

KALMAN MESARIĆ

(In memoriam)

Petar Zdravko Blajić

Iz službene Tanjugove vijesti saznali smo da je koncem siječnja (30. I.) u Zagrebu u 83. godini života umro Kalman Mesarić. Zanimljiv je taj detalj, naime da je Tanjug donio vijest, budući da u enciklopedijama Leksikografskog Zavoda, na veliko iznenađenje, ne nalazimo jedinicu o pok. Mesariću. Zagrebački *Vjesnik* donio je obiteljsku kršćanski intoniranu anonsu s obaviješću o sv. misi zadušnici. Pokušali smo se odmah nešto više informirati o preminulom »svestranom umjetniku i javnom radniku«, kako ga je u svom nekrologu »Kalman Mesarić u Splitu« u *Slobodnoj Dalmaciji* od 5. veljače nazvao Bogdan Buljan.

Doista, Mesarić je bio svestrani umjetnik: »pjesnik, novelist, dramatičar, esejist, publicist, novinar, prevodilac, kazališni kritičar, teatrolog, redatelj, teatarski rukovodilac i pedagog«. Otisnuvši se iz rodnog Medimurja (Prelog) najveći dio svoga životnog vijeka Mesarić je proveo u Zagrebu. Nekoliko poratnih godina živio je i djelovao u nekoliko gradova na obali. Iz Zagreba je otposlan 1946. u Rijeku i tu je odmah razvio živu djelatnost oko osnivanja hrvatske drame u novoosnovanom Narodnom kazalištu. Odatle je, kaže dr. Đuro Rošić, »već nakon nekoliko mjeseci po savjetu društveno-političkog organa ove regije napustio Rijeku i vratio se u Zagreb«. Iz Zagreba je prešao 1947. u Split gdje je nakon Tomislava Tanhofera preuzeo dužnost intendanta i direktora Drame Narodnog kazališta u Splitu u nekoliko kazališnih sezona, do konca 1951.

Godine Mesarićeve djelovanja u Splitu mogu se nazvati zlatnim dobom poslijeratnog splitskog teatra. Nakon Splita vratio se je opet u svoj Zagreb u kojemu je, eto, dočekaao i časne godine, uvijek u živom praćenju događaja oko sebe i u reagiranju na njih. Ponovnim oživljavanjem katoličkog tiska počeo se je javljati u njemu, osobito u književnoj reviji *Marulić* i našoj *Crkvi u svijetu*.

Njegove biografske jedinice s temama iz najrazličitijih područja vrlo su brojne, a one iz kazališne problematike među njima su najbrojnije. Gotovo da nema novina i časopisa između dva rata i u ratno doba u kojima nije surađivao. Poslije rata ostao mu je malen broj dostupnih časopisa. Spomenimo ipak neke između dva rata u kojima je više surađivao: *Hrvatska prosvjeta*, *Slavenski jug*, *Narodna zaštita*, *Mladost*, *Obzor*, *Vedrina*, *Ilustracija*, *Riječ*, *Hrvatska pozornica*, *Novosti*, *Kulisa*, *Vijenac*, *Jutro*, *Teatar*, *Vidik*, *Narodne novine*, *Komedija*, *Hrvatska metropola*, *Mlada Jugoslavija*, *Slobodna tribina* itd. Treba spomenuti da je i sam osnivao časopise i u njima mnogo pisao; neki od tih časopisa još izlaze. A počeo je pisati vrlo rano tako da njegove tiskane pjesničke prvence na kajkavskom nalazimo već 1920. u zbirci *Detinjstvo*. Iz tog najranijeg perioda navodimo nekoliko njegovih uspjeljih novela: *Plesačica u varieteu*, *U znoju lica zarađuje se kruh*, *Ljudi u predgrađu*, *Ecce homo*. Napisao je i nekoliko drama koje su se s velikim uspjehom duže vremena davale na našim pozornicama; evo nekih: *Poslovne tajne*, *Gospodsko dijete*, *Joco Udmanić* i druge. Svakako mu je najznačajnija djelatnost bila ona kazališnog redatelja. Njegove postave naših ili stranih kazališnih komada u bilo kojem našem kazalištu dobivale su najviše ocjene, kao i Gavelline.

U izboru djela vodile su ga samo književne vrijednosti i kazališna ostvarljivost pojedine drame. Zahvaljujući Mesariću, možda više nego ijednom drugom redatelju, naša je publika imala prilike vidjeti gotovo sva relevantnija suvremena djela namijenjena pozornici. Sam je dramatizirao mnoga djela naše književne baštine. Za potrebe pozornice sam je i prevodio strana djela. U svojim reagiranjima po brojnim časopisima na kazališni život svoga vre-

mena reagirao je profesionalno, a to znači da se nije vodio nikakvim ideološkim ili političkim motivima. To mu neki nisu mogli oprostiti i zato su ga, kad im se je pružila prilika, nastojali izolirati, prešućivati, pa i onemogućavati. Bez ikakve strastvenosti i predrasuda pohvaljivao je sve za što je držao da treba pohvaliti i podržati, ali je i upozoravao na ideološkiu jednostranost, političku demagogiju i pomodarstvo. Među prvima je reagirao na kazališne izvedbe Marinkovićevih i Krlježinih djela. Zanimljivo će biti, nakon određenog vremena, ponovno pročitati ta prva, svježja, spontana i profesionalna reagiranja upravo na djela tih dvaju autora. Krlježa je bio direktor Leksikografskog Zavoda, a u enciklopedijama tog zavoda, kako rekosmo, ne nalazimo Mesarićevo ime, a po svojoj raznovrsnoj plodnoj djelatnosti i stvaralačkom opusu sigurno je to zaslužio.

Gdje god je radio, osim što je posvećivao osobitu pažnju izboru repertoara i izvedbi, osobito se je zalagao za stvaranje glumačkog kadra osnivanjem glumačkih škola koje je nazivao studijama. Za svoga intendantstva i redateljstva u Zagrebu i Splitu nastojao je kazališne ansamble izvući iz kuće i prošetati se s njima »po provinciji«. Osobito su bila česta predratna gostovanja zagrebačke Drame i Opere u Splitu. Splitska kazališna publika sjećala se je Mesarićevih zasluga za ta gostovanja i svih predstava u njegovoj režiji i zato ga je 1947. vrlo rado primila. Splitsko kazalište u Mesarićevu razdoblju organiziralo je mnoga gostovanja i s vrlo zapaženim uspjehom sudjelovalo na ondašnjim festivalima i smotrama (Dubrovnik, Zagreb...). U isto je vrijeme pokrenuo i uređivao list *Kazalište—Split*. Osim dramâ Mesarić je režirao i opere, tako npr. u Splitu Gotovčevu *Moranu*. Režirajući Mesarić je nastojao »što više istaknuti autorovu ideju izraženu u tekstu i u isto vrijeme pružiti mogućnost glumcima da ispolje individualne afinitete prema pojedinom dramskom liku«. Za njegovo djelovanje u Zagrebu i poglavito u Splitu reći će Buljan: »Cjelokupni repertoar bio je vrlo ozbiljno biran. Odbacivalo se je koketiranje s publikom i podilaženje jeftinom ukusu.«

Osim što je pisao pjesme, drame, novele i kazališne kritike Mesarić je pratio i sva ostala književna zbivanja. U popisu njegovih članaka susrećemo brojne recenzije i kritike novih zbirki pjesama, drama i romana. Na neke autore i neka njihova djela češće se je navraćao: Preradović, Mažuranić, Budak... Isto je tako pratio i naša likovna ostvarenja. Tako je poznat njegov rad, esej uz knjigu Josipa Draganića o šestorici vodećih naših likovnih umjetnika dvadesetog stoljeća.

Dijapazon Mesarićevih zanimanja bio je širok. Nenametljivom dosljednošću ostao je vjeran svojem vjerskom i rodoljubnom opredjeljenju. Za njega život nije bio gluma.